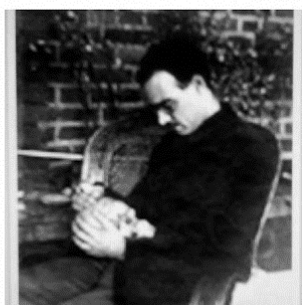
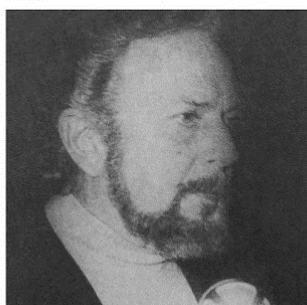
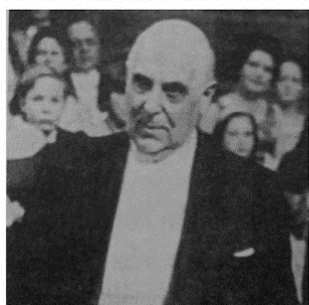
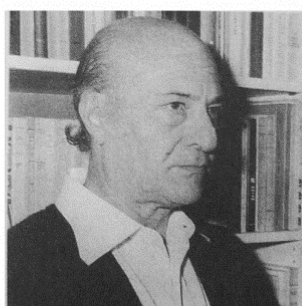
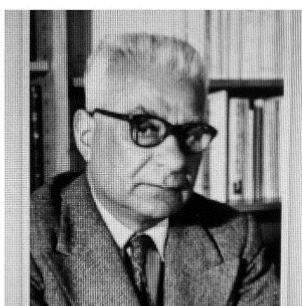
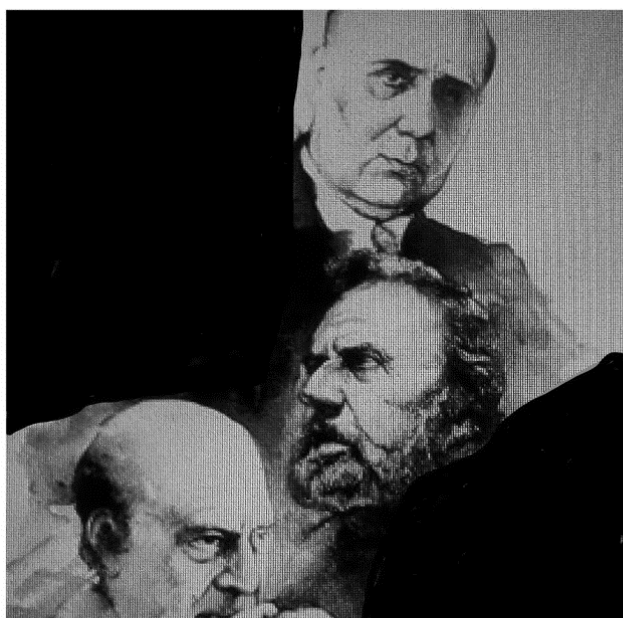

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η λογοτεχνική μετάπλαση του βιώματος
στο έργο ποιητών και πεζογράφων της Γενιάς του '30.

ΕΥΗ ΣΥΡΙΓΑ

Ν. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

2019-2020

Τίτλος: Στρατής Μυριβήλης, «Η ζωή εν τάφω»

(Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος 1914-1918)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΟΜΑΔΑΣ:

.....

.....

.....

.....

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Η ζωή εν τάφω του Στρατή Μυριβήλη τοποθετείται στη σειρά των αντιπολεμικών βιβλίων που πήγασαν από τις οδυνηρές εμπειρίες του Α' παγκοσμίου πολέμου (1914-1918), ενός πολέμου που όχι μονάχα στοίχισε εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς και τραυματίες, αλλά πρόσθεσε και μια άλλη πικρή εμπειρία, που προερχόταν από τη μακροχρόνια παραμονή των στρατιωτών στα χαρακώματα της πρώτης γραμμής.

Ο συγγραφέας έζησε τον πόλεμο των χαρακωμάτων στο Μακεδονικό Μέτωπο (στην περιοχή Μοναστηρίου της Σερβίας) ως εθελοντής. Το βιβλίο είναι γραμμένο με τη μορφή σειράς επιστολών που υποτίθεται ότι έγραψε ο λοχίας Αντώνης Κωστούλας, για να τις στείλει σε κάποια γυναίκα, χωρίς ποτέ να μπορέσει να τις ταχυδρομήσει. Τα χειρόγραφα, λέει ο συγγραφέας, τα περιμάζεψε, όταν σκοτώθηκε ο συμπολεμιστής του λοχίας, και τα εξέδωσε. Φυσικά πρόκειται για «πλαστοπροσωπία», δηλαδή για συγγραφικό τρόπο που χρησιμοποιεί ο Μυριβήλης, για να εκθέσει τις δικές του εμπειρίες.

Στο απόσπασμα (Η μυστική παπαρούνα) ο αφηγητής υποφέρει από ένα παλιό τραύμα (από τους πολέμους 1912-13) που άνοιξε και τον αναγκάζει να μένει μέρα-νύχτα στο αμπρί* του. «Πιάνεται —γράφει— ώρες ώρες το πόδι ως απάνω στο μερί κι ένας σκληρός πόνος μού σουβλίζει το κόκαλο. Πάνουθέ μου ο βράχος ολοένα στάζει. Χτες ξεπατώσαμε τόνα σανίδι κι αδειάσαμε μ' ένα κουτί της κονσέρβας όλο το νερό που 'χε συναχτεί στάλα στάλα στη λακούβα του. Ήταν ένα νερό σάπιο, βρώμικο κι ολόμαυρο. Σαν τ' απονέρια που κατασταλάζουν το χειμώνα στα παλιά νεκροταφεία, σουρωμένα μέσα στα βουλιαγμένα μνημούρια. Μύριζε μούχλα, σθησμένη πίπα κι αποτοίγαρο...».

Στη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου, σ. 91 αναφέρεται: Στρατής Μυριβήλης, *Η ζωή εν τάφω* (τελική μορφή 1931). Ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος με τα μάτια ενός ανθρώπου που τον έζησε πολεμώντας στην πρώτη γραμμή.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η ζωή εν τάφω (απόσπασμα)

Η μυστική παπαρούνα

Το πόδι απόψε το νιώθω πολύ καλύτερα.

Μου 'ρχεται να σηκωθώ σιγά σιγά, να προχωρήσω μέσα στο σιωπηλό χαράκωμα. Είναι πολύ παράξενο το χαράκωμα με τόσο φως. Φέγγει σαν μέρα και όμως δεν έχει φόβο. Το φεγγαρόφωτο από μακριά, σα δεν αντιλαμβάνει σε γυαλιστερό μέταλλο, δεν ξεσκεπάζει τίποτε. Μπορώ το λοιπόν να περπατώ λεύτερα κάτω από τον αχνό πέπλο του που προστατεύει σαν ασημί σκοτάδι.

Για μια στιγμή πάλι μου περνά η ιδέα πως ετούτη η μοναξιά είναι αληθινή. Πως τάχα σηκώθηκαν όλοι και φύγανε και μ' αφήσαν μονάχον, ολομόναχον εδώ πάνω. Τότες μια κρυάδα περνά, λεπίδι, την καρδιά μου. Θα προτιμούσα να ξέρω πως ζούνε γύρω μου κρυμμένοι άνθρωποι, κι ας ήτανε μόνο οχτροί.

Προχώρεσα ως την άκρη του χαρακώματος του λόχου μας. Ως την έβγαση των συρματοπλεγμάτων. Εκεί είναι μια μυστική πόρτα που σφαλνά μ' ένα αδράχτι οπλισμένο με αγκαθωτά τέλια. Επειδή το μέρος είναι ένα νταμάρι όλο πέτρα και δε σκάβεται, σήκωσαν ένα προκάλυμμα με γεώσακους. Έτσι λένε κάτι σακιά μεγάλα με χώμα που μ' αυτά οχυρώνουν τα πετρώδικα χαρακώματα. Τα τσουβάλια αυτά κείτουντ' εδώ χρόνον-καιρό έτσι. Θα φάγαν υγρασίες, βροχάδες, χιόνια και ήλιους. Ήρθαν και σάπισαν από τα νερά, ο ήλιος τα τσουρούφλισε και τα 'καψε. Τραβώ το δάχτυλό μου πάνω τους. Λιώνει η λινάτσα. Σαν τα ξεθαμμένα ρούχα των πεθαμένων που ξεφτάνε, σταχτωμένα, με το πρώτο άγγιγμα. Είναι τσουβαλάκια φουσκωμένα-κάργα, όπως τα πρωτογέμισαν. Άλλα πάλι κρεμάζουν σαχλά, μισσαδειανά. Κάτου από το δυνατό φεγγάρι μοιάζουν με ψοφίμια σκυλιών, άλλα πρησμένα κι άλλα ξαντεριασμένα, σωριασμένα τόνα πάνου στ' άλλο.

Από δω το θέαμα θα 'ναι πιο όμορφο. Τώρα το κρυμμένο ποτάμι ακούγεται καλύτερα όπως φωνάζει μακριά, μες από τη βαθιά κοίτη του. Θέλω να βγάλω το κεφάλι ψηλά από το προπέτασμα, να ιδώ πέρα. Αν μπορούσα μάλιστα θα καβαλίκευα το χαράκωμα. Ακουμπώ το μπαστούνι στο τοίχωμα, σηκώνουμαι στη μύτη της αρβύλας του γερού μου ποδιού και γαντζώνω τα δάχτυλα στους γεώσακους που 'ναι πάνω πάνω. Ένας απ' αυτούς λιώνει με μιας κι αδειάζει τον άμμο του πάνω μου. Λοιπόν τότες έγινε μian αποκάλυψη! Μόλις ξεφούσκωσε αυτό το σακί, χαμήλωσε η καμπούρα του και ξεσκέπασε στα μάτια μου μια μικρήν ευτυχία. Αχ, μου 'καμε τόσο καλό στην ψυχή, λίγο ακόμα και θα πατούσα μια τσιριζιά χαράς.

Ήταν ένα λουλούδι εκεί! Συλλογίσου. Ένα λουλούδι είχε φυτρώσει εκεί μέσα στους σαπρακιασμένους γεώσακους. Και μου φανερώθηκε έτσι ξαφνικά τούτη τη νύχτα που 'ναι γιομάτη θάματα. Απόμεινα να το βλέπω σχεδόν τρομαγμένος. Τ' άγγισα με χτυποκάρδι, όπως αγγίζεις ένα βρέφος στο μάγουλο. Είναι μια παπαρούνα. Μια τόση δα μεγάλη, καλοθρεμμένη παπαρούνα, ανοιγμένη σαν μικρή βελουδένια φούχτα.

Αν μπορούσε να τη χαρεί κανένας μέσα στο φως του ήλιου, θα 'βλεπε πως ήταν άλικη, μ' ένα μαύρο σταυρό στην καρδιά, με μια τούφα μαβιές βλεφαρίδες στη μέση. Είναι καλοθρεμμένο λουλούδι, γεμάτο χαρά, χρώματα και γεροσύνη. Το τσουνί* του είναι ντούρο και χνουδάτο. Έχει κι έναν κόμπο που δεν άνοιξε ακόμα. Κάθεται

κλεισμένος σφιχτά μέσα στην πράσινη φασκιά του και περιμένει την ώρα του. Μα δεν θ' αργήσει ν' ανοίξει κι αυτός. Και θα 'ναι δυο λουλούδια τότες! Δυο λουλούδια μέσα στο περιβόλι του Θανάτου. Αιστάνουμαι συγκινημένος ξαφνικά ως τα κατάβαθα της ψυχής.

Ακουμπώ πάνω στο προπέτασμα σαν να κουράστηκα ξαφνικά πολύ.

Από μέσα μου αναβρύζουν δάκρυα απολυτρωτικά. Στέκουμαι έτσι πολλήν ώρα, με το κεφάλι όλο χώματα, ακουμπισμένο στα σαπισμένα σακιά. Με δυο δάχτυλα λαφριά, προσεχτικά, αγγίζω την παπαρούνα. Ξαφνικά με γεμίζει μια έγνοια, μια ζωηρή ανησυχία πως κάτι μπορεί να πάθει τούτο το λουλούδι, που μ' αυτό μου αποκαλύφθηκε απόψε ο Θεός. Παίρνω τότες στη ράχη ένα γερό τσουβάλι (δαγκάνω τα χείλια από την ξαφνική σουβλιά του ποδιού), και τ' ακουμπώ με προφύλαξη μπροστά στο λουλούδι. Έτσι λέω θα 'ναι πάλι κρυμμένο για όλους τους άλλους. Χαμογελώ πονηρά. Κατόπι σηκώνουμαι ξανά στα νύχια κι απλώνω το μπράτσο έξω. Ναι. Το άγγισα λοιπόν πάλι! Τρεμουλιάζω από ευτυχία. Νιώθω τα τρυφερά πέταλα στις ρώγες των δαχτύλων. Είναι μια ανεπάντευτη χαρά της αφής. Μέσα στο χέρι μου μυρμιδίζει μια γλυκιά ανατριχίλα. Ανεβαίνει ως τη ράχη. Είναι σαν να πεταλούδιζουν πάνω στην επιδερμίδα τα ματόκλαδα μιας αγαπημένης γυναίκας. Φίλησα τις ρώγες των δαχτύλων μου. Είπα σιγά σιγά:

— Καληνύχτα... καληνύχτα και να 'σαι βλογημένη.

Γύρισα γρήγορα στ' αμπρί. Ας μπορούσα να κάμω μια μεγάλη φωταψία... Να κρεμάσω παντού σημαίες και στεφάνια! Άναψα στο λυχνάρι τέσσερα φιτίλια και τώρα πασχίζω να τη χωρέσω εδώ μέσα, μέσα σε μια τόσο μικρή γούβα, μια τόσο μεγάλη χαρά. Η ψυχή μου χορεύει σαν μεγάλη πεταλούδα. Χαμογελώ ξαπλωμένος ανάσκελα. Κάτι τραγουδάει μέσα μου. Τ' αφουκράζουμαι. Είναι ένα παιδιάστικο τραγούδι:

Φεγγαράκι μου λαμπρό...

αμπρί: (λ. γαλλική), καταφύγιο, όρυγμα στο εσωτερικό τοίχωμα του χαρακώματος.

τσουνί: μίσχος, κοτσάνι.

Μυριβήλης, Στρατής (2014). *Η ζωή εν τάφω*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, σ. 158-160.

Χαρακώμα

Στρατιώτες στα χαρακώματα του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου

Δραστηριότητες:

1. Αφού μελετήσετε το **συγκείμενο**, την [Εισαγωγή στη Νεοελληνική Λογοτεχνία](#) σ. 10 στο ιστολόγιο του Γυμνασίου Δροσιάς, την [Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας](#) Α', Β', Γ' Γυμνασίου σ. 116, 125, 127-128, τη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου, ΕΝΟΤ. 64, σ. 181, τα βιογραφικά στοιχεία στην [Εκπαιδευτική Τηλεόραση](#), στην [Πύλη για την ελληνική γλώσσα](#) και στον [Π.Ο.Θ.Ε.Γ](#) τις πληροφορίες για τον Μυριβήλη, να παρουσιάσετε:
 - α) Το **ιστορικό πλαίσιο** του αποσπάσματος από το μυθιστόρημα «Η ζωή εν τάφω» και τα **χωρία** που το επιβεβαιώνουν.
 - β) Να αναφέρετε χωρία, στα οποία αναπαρίσταται το **προσωπικό βίωμα** του συγγραφέα.
2. Πώς αντιλαμβάνεστε το νόημα του τίτλου του μυθιστορήματος. Πώς συσχετίζεται ο **τίτλος** με το περιεχόμενο του αποσπάσματος που σας δίνεται;
3. Ποιο **ρηματικό πρόσωπο** επιλέγεται στην αφήγηση από τον συγγραφέα και τι πετυχαίνει με τη συγκεκριμένη επιλογή;
4. Να παρουσιάσετε τη **συναισθηματική κατάσταση** του αφηγητή στο απόσπασμα τεκμηριώνοντας την απάντησή σας και να παραθέσετε τα σχετικά χωρία του κειμένου.
Εναλλακτικά:
Να περιγράψετε τον ψυχισμό του αφηγητή μετά την ανακάλυψη της παπαρούνας; Ποια **εκφραστικά μέσα** αναδεικνύουν την ψυχολογική του κατάσταση;
5. **Ερμηνευτικό σχόλιο:** Ποιο νομίζετε ότι είναι το κεντρικό θέμα που θέτει το απόσπασμα; Να απαντήσετε λαμβάνοντας υπόψη σας ως **κειμενικό δείκτη** τις **εικόνες** που το προβάλλουν.
6. **Δημιουργική γραφή:** Είσαι ο λοχίας Αντώνης Κωστούλας και μετά την ανακάλυψη της παπαρούνας κάνεις σκέψεις (**εσωτερικός μονόλογος**). Κείμενο 150-200 λέξεις.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ (διαθεματικότητα)

7. Να μελετήσετε τον **Α' Παγκόσμιο πόλεμο** στη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου, ΕΝΟΤ. 31-32, σ. 89-93 και να γράψετε ένα κείμενο **ιστορικής αφήγησης** (150 λέξεων), που να αφορά το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός με κειμενικό είδος της επιλογής σας (**κειμενικό είδος π.χ. αφήγηση πληροφοριοδότη - προφορική μαρτυρία, χειρόγραφο - γραπτή μαρτυρία**).

8. Να διαβάσετε το **μυθιστόρημα** «Η ζωή εν τάφω», να το παρουσιάσετε στην τάξη και να καταγράψετε **ιστορικές πληροφορίες** (φιλιαναγνωσία - το μυθιστόρημα ως γραπτή πηγή).
9. Να παρακολουθήσετε τη μεταφορά του **λογοτεχνικού έργου στην κρατική τηλεόραση** (EPT-WEBTV) [Επεισόδιο 16](#) και να γράψετε ποια συναισθήματα σας δημιουργεί το τηλεοπτικό έργο και ποιες ιστορικές πληροφορίες παρέχει το οπτικοακουστικό υλικό (περιγραφή συναισθημάτων - ιστορικά στοιχεία).
10. Να δημιουργήσετε **βίντεο** με αφήγηση αποσπασμάτων από το μυθιστόρημα «Η ζωή εν τάφω» και οπτικοακουστικό υλικό σχετικό με τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο (λογοτεχνική αφήγηση - ιστορικό οπτικοακουστικό υλικό).
11. α) Να συγκρίνετε τα αποσπάσματα «**ΜΟΜΟΜΑΧΙΑ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ**» του Σ. Μυριβήλη, σ. 5 και «**Ο ενθουσιασμός των νέων για τη συμμετοχή τους στον πόλεμο**» του Μ. Φερό σ. 8 στο διδακτικό σενάριο [ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Χρήσεις της λογοτεχνίας στην Ιστορία](#), που βρίσκεται αναρτημένο στο ιστολόγιο του Γυμνασίου Δροσιάς και να γράψετε τα συμπεράσματά σας (Λογοτεχνία - Ιστορία).
β) Να πραγματοποιήσετε τη **δραστηριότητα 3α και 3β**, σ. 7 από το προαναφερόμενο [διδακτικό σενάριο](#) και να γράψετε τα συμπεράσματά σας για την αλληλεπίδραση ανάμεσα στη Λογοτεχνία και την Ιστορία (Λογοτεχνία - Ιστορία).

Από το εξώφυλλο του βιβλίου

Τίτλος: Ηλίας Βενέζης, «Το νούμερο 31328»

(Μικρασιατική καταστροφή 1922)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΟΜΑΔΑΣ:

.....

.....

.....

.....

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Το Νούμερο 31328 είναι η ίδια η ταυτότητα του συγγραφέα, τότε που παιδί δεκαοκτώ χρόνων οδηγήθηκε από τους Τούρκους στα τάγματα εργασίας στο εσωτερικό της χώρας (Σεπτέμβριος 1922. Στον κάθε αιχμάλωτο έδιναν ένα νούμερο. Από τους τρεις χιλιάδες περίπου του Αϊβαλιού επιστρέφουν μόνο είκοσι τρεις. Όσοι όμως έτυχε να επιβιώσουν, όπως ο νεαρός Βενέζης, στη συνέχεια, στην ανταλλαγή των πληθυσμών που ακολούθησε, τέθηκαν υπό την προστασία του Ερυθρού Σταυρού. Το νούμερο, που τους είχε δοθεί, τους έσωσε. Το βιβλίο είναι ένα συγκλονιστικό χρονικό «γραμμένο με αίμα», όπως επεσήμανε ο Βενέζης, προσθέτοντας: «Λέω για την καυτή ύλη, για τη σάρκα που στάζει το αίμα της και πλημμυρίζει τις σελίδες του». Στην αρχική του μορφή γράφτηκε το 1924 και ξαναδουλεύτηκε το 1931, οπότε εκδόθηκε για πρώτη φορά. Η επιτυχία που σημείωσε τότε ήταν τεράστια, ακόμα και έξω από τον ελληνικό χώρο. Ο Ηλίας Βενέζης (το βιβλιομαρτυρία είναι γραμμένο στο πρώτο πρόσωπο και με το πραγματικό όνομα του αφηγητή-συγγραφέα) γεννήθηκε στο Αϊβαλί το 1904. Ήρθε στην Ελλάδα με τη μικρασιατική καταστροφή, θεωρείται ένας από τους κυριότερους εκπροσώπους της «γενιάς του '30» στη νεοελληνική πεζογραφία.

ΚΕΙΜΕΝΟ

Το νούμερο 31328 (απόσπασμα)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΓ΄

ΥΣΤΕΡΑ από μια βδομάδα ήμαστε στη Μαγνησά. Στο Αξάρ είχαμε μάθει πως ο τύφος θέριζε τους σκλάβους στα εργατικά τάγματα της Μαγνησάς. Πέφταν, πέφταν — ένα

τζάμι, χαλάζι, ταπ, ταπ. Σκαπουλάραμε τη μεγάλη φουρτούνα — τότες που, το κάτω κάτω, θα 'σουν φχαριστημένος γιατί πεθαίνεις πρωτότυπα. Μπας κ' είναι, λοιπόν, τώρα ν' αφήσουμε τα κώλα, σιχαμένα και κοινότατα, μ' ένα μικρόβιο στις φλέβες;

Μας παν σ' ένα γραφείο.

—Όνομα;

Τους λέμε. Παράνομα, επίσης.

—Νούμερο 31328, λέει ο γραφιάς, και μου δίνει ένα ντενεκεδένιο νούμερο.

Το σφίγγω στις χούφτες μου. Χαρά! Χαρά!

Τους δυο άλλους συντρόφους μου τους προσκολλήσανε σ' άλλο τάγμα.

Ήταν πρωί. Ο δικός μου ο λόχος έλειπε απ' τα χαράματα στο βουνό για ξύλα. Περίμενα να γυρίσουν. Σαν γύρισαν τους πήγαν όλους μαζί στο λουτρό, εκεί κοντά. Ο σκοπός με πήρε κ' εμένα, με πήγε και με παράδωσε.

—Έμπα κ' εσύ μέσα! διατάζει ένας αξιωματικός.

Βγάζω τα τσουβάλια μου, τα κάνω ένα δέμα για τον κλίβανο και μπαίνω μέσα στο λουτρό. Ήταν μια μεγάλη ισόγεια σάλα που φωτιζόταν αδύνατα. Θα 'ταν πάνου από εκατό άνθρωποι κει μέσα, ολόγυμνοι. Πλένουνταν. Παίρνανε ζεστό νερό από ντενεκέδες που τους κουβαλούσαν απόξω άλλοι σύντροφοι. Μιλούσαν, φώναζαν, βρωμούσαν.

Είχα να πλυθώ από τότες που με πιάσανε, μήνες. Ξούσα από πάνω μου τη βρώμα — δικό μου πράμα ήταν, λυπόμουν. Τα μεγάλα νύχια γέμισαν λέρα· ύστερα άρχισε να τρέχει καταγής.

Τέλειωσε. Κάνω μια βόλτα ανάμεσα στους γυμνούς ανθρώπους. Σκαλίζω να μαντέψω το χαρακτήρα μες στις γυμνές πλάτες και στα κορμιά που γυαλίζουν, να καταλάβω με ποιους θα 'χω να κάνω. Ντυμένοι όλοι με τσουβάλια, οι άνθρωποι χάνουν την προσωπικότητά τους. Όμως ένα γυμνό κορμί έχει διαφορά από ένα άλλο γυμνό.

Όξω, σε μια μεγάλη αλάνα, ήταν τα κουρεία του λόχου. Τρεις σκλάβοι κάνουν τον μπαρμπέρη. Κάθεσαι πάνω σε κάτι αψηλές πέτρες και βγαίνεις γλι. Η ιστορία τελειώνει πολύ σύντομα. Γιατί οι μπαρμπέρηδες μας δε συγυρίζουν και με τη γλώσσα, όπως οι συνάδελφοι τους όλου του κόσμου. Έχουν πολλή δουλειά.

Ύστερα από τόσον καιρό να 'μαι κουρεμένος σύρριζα και ξουρισμένος. Έχω την αίσθηση πως αδυνάτισα — μονάχα αυτή τη δυνατή αίσθηση.

Τέλειωσε κι αυτό. Τραβούμε όλοι εκεί κοντά στο σταθμό.

Μας μοίρασαν. Άλλοι σκάβαν μακριά χαντάκια για έναν καινούριο δρόμο. Άλλοι κουβαλούσαν τα χώματα. Εγώ έπιασα δουλειά μ' εκείνους που σπούσαν πέτρα.

Από πάνου κρεμόταν ο Σίπυλος. Ο αγέρας τρέμει απ' το κρύο, μπορεί να παγώσει· θ' ακινητήσει.

—Μα έτσι θα πουντιάσουμε! φωνάζω στο διπλανό μου, τουρτουρίζοντας ύστερα απ' το ζεστό λουτρό.

—Δεν έχεις ιδέα! κάνει αυτός περιφρονητικά. Οι ψείρες μια φορά δε φύγαν;

—Λέω πως φύγαν.

—Ε, αυτό είναι! Δε χτυπούν μαζωμένα όλους τους εχτρούς. Έναν έναν. Αν έρθει ο τύφος, τότες θα δούμε...

—Πεθαίνουν, αλήθεια, πολλοί; ρωτώ τον άνθρωπο.

Με κοιτάζει:

—Καινούριος είσαι;

—Ναι, σήμερα ήρθα.

—Μη φοβάσαι. Τώρα είναι γλιτώματα.

Αλήθεια, τώρα ήταν γλιτώματα. Το μεγάλο θέρισμα είχε περάσει. Πεθαίνανε βέβαια που και που — ήταν για να μη χάνεται η συνήθεια· γι' αυτό. Μα πριν από λίγες βδομάδες... Ο τόπος, λέει, στα κουβούσια δεν τους χωρούσε τη νύχτα τις χιλιάδες τους σκλάβους. Κοιμόνταν καθιστοί, ζουληγμένοι ο ένας πα στον άλλο. Δίπλα ένα κορμί έγερνε πάνω σου βαριά, μολύβι. Το 'σπρωχνες;

«Ε!»

Τίποτα.

«Κερατά, θα μαζευτείς;»

Τίποτα.

Το χέρι σηκωνόταν με δυσκολία: έπεφτε οργισμένα στο μούτρο του κερατά. Μια, δυο. Ξαφνικά τα δάχτυλα οσφραίνονταν. Συμμαζεύονταν δειλά: ο «κερατάς» είχε πεθάνει. Τότε σκουντούσες το νεκρό κορμί να γείρει απ' την άλλη, στο διπλανό — με τρόπο μη σε πάρει τούτος μυρουδιά.

Το πρωί ερχόταν ο υπαξιωματικός. Βαστούσε τη μύτη του:

«Γκεμπερίκ βάρμι;» Έχει ψοφίμι;

«Έχει.»

Τους παίρναν δέκα δέκα, είκοσι, όσους ήταν, και τους ρίχναν σ' ένα λάκκο.

Ας είναι καλά. Απ' την πρώτη νύχτα βρήκα στο κουβούσι μια γωνιά και ζάρωσα.

Βενέζης, Ηλίας (2015). Το νούμερο 31328, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», σ. 210-213.

Δραστηριότητες:

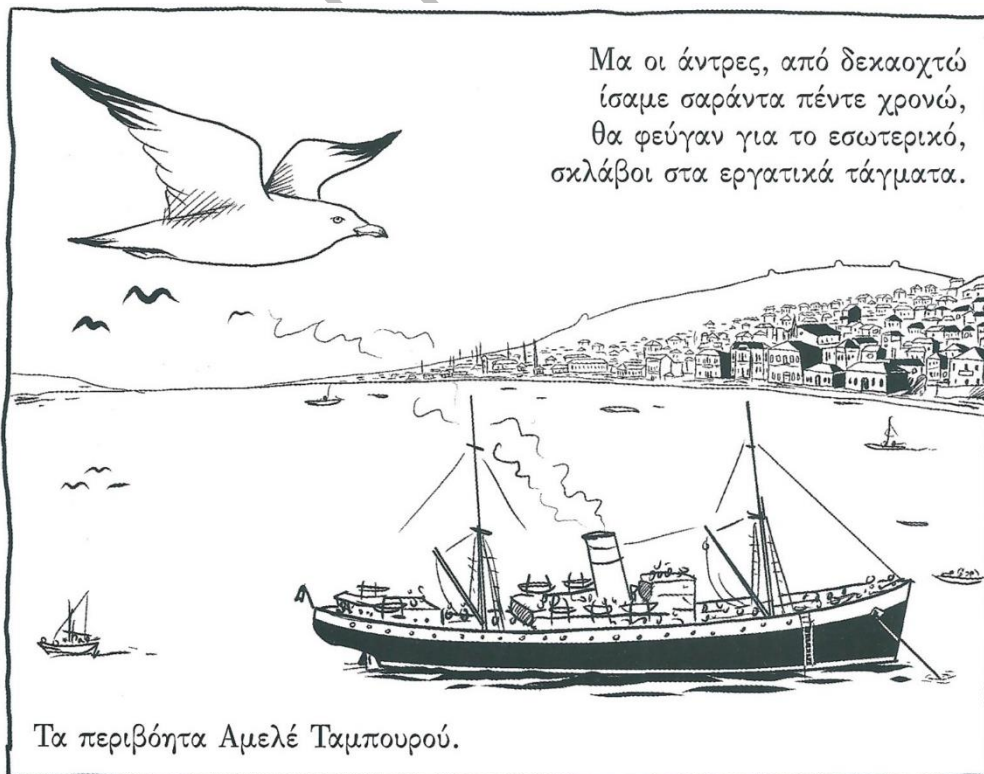
1. Αφού μελετήσετε το **συγκείμενο**, την [Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας](#) Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου σ. 116, 125, 128-129, τη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ΄ Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 38, 44, σ. 107, 122, το βιογραφικό σημείωμα από το [Εθνικό Κέντρο Βιβλίου](#), στην [Πύλη για την ελληνική γλώσσα](#) και στον [Π.Ο.Θ.Ε.Γ.](#) τις πληροφορίες για τον Βενέζη, να παρουσιάσετε:
 - α) Το **ιστορικό πλαίσιο** του αποσπάσματος από το μυθιστόρημα «Το νούμερο 31328» και τα **χωρία** που το επιβεβαιώνουν.
 - β) Να αναφέρετε χωρία, στα οποία αναπαρίσταται το **προσωπικό βίωμα** του συγγραφέα.
2. Να γράψετε τις σκέψεις που σας δημιουργεί ο **τίτλος** του μυθιστορήματος. Πώς συσχετίζεται με το περιεχόμενο του αποσπάσματος που σας δίνεται;
3. **α)** Ποιο **ρηματικό πρόσωπο** επιλέγεται στην αφήγηση από τον συγγραφέα και τι πετυχαίνει με τη συγκεκριμένη επιλογή; **β)** Ποιος **αφηγηματικός τρόπος** κυριαρχεί στο απόσπασμα και ποιον σκοπό εξυπηρετεί;
4. «Τον Άνθρωπο ατίμασαν στη Μικρά Ασία Έλληνες και Τούρκοι» Ν. Καζαντζάκης. (Εισαγωγή 43ης έκδοσης σ. 14). Πώς επαληθεύεται ή διαψεύδεται η φράση του Καζαντζάκη στο απόσπασμα από *Το νούμερο 31328*. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
5. **Ερμηνευτικό σχόλιο:** Ντυμένοι όλοι με τσουβάλια, οι άνθρωποι χάνουν την προσωπικότητά τους. Ποιον προβληματισμό θέτει το χωρίο; Ποια είναι η δική σας άποψη; Να απαντήσετε σε 150 λέξεις. **Εναλλακτικά:** Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το θέμα που υποβάλλει το λογοτεχνικό κείμενο; Ποιοι κειμενικοί δείκτες αξιοποιούνται; Ποια είναι η δική σας άποψη σχετικά με το θέμα; Να απαντήσετε τεκμηριωμένα σε ένα κείμενο 150 λέξεων.
6. **Δημιουργική γραφή:** Είσαι αιχμάλωτος μαζί με τον αφηγητή του κειμένου. Καταφέρνεις να σωθείς και αρκετά χρόνια αργότερα **αφηγείσαι** στα εγγόνια σου τα βιώματα της αιχμαλωσίας. Κείμενο 150-200 λέξεις.

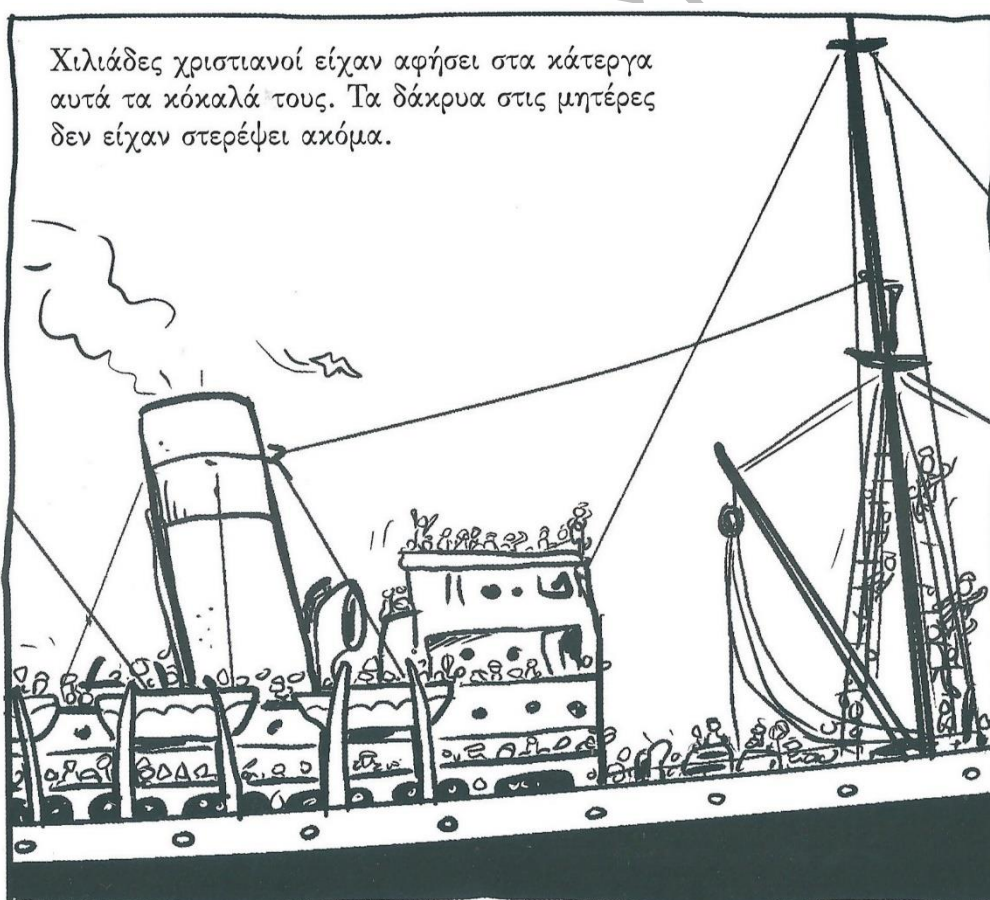
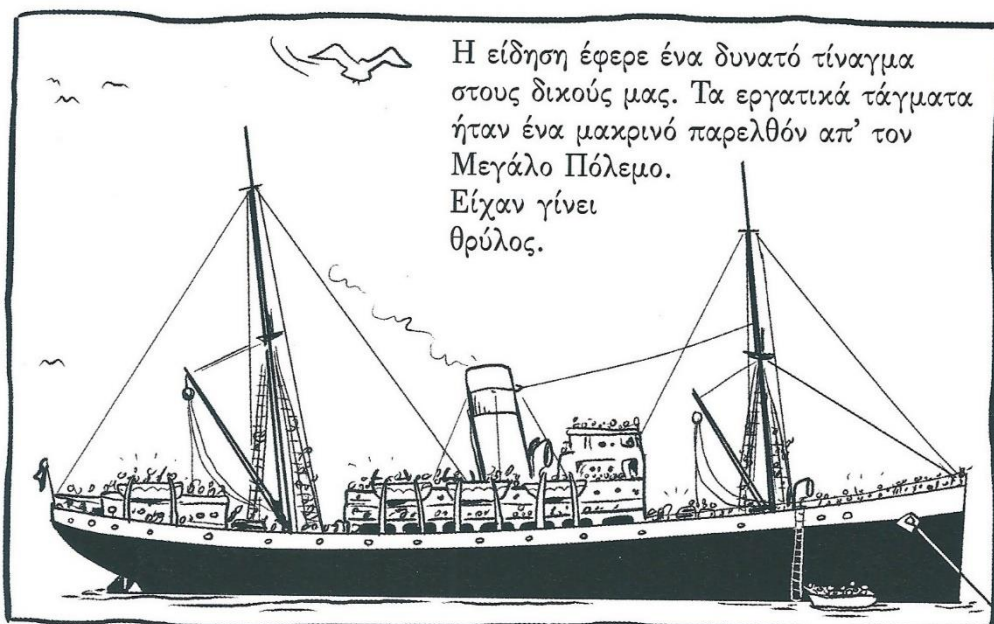
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ (διαθεματικότητα)

7. Να μελετήσετε τον **Μικρασιατικό πόλεμο** στη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ΄ Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 38-39, 44, σ. 105-110, 121-122 Γ΄ Γυμνασίου και να γράψετε ένα κείμενο **ιστορικής αφήγησης** (150 λέξεων), που να αφορά το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός με κειμενικό είδος της επιλογής σας (**κειμενικό είδος π.χ. αφήγηση πληροφοριοδότη - προφορική μαρτυρία, χειρόγραφο - γραπτή μαρτυρία**).

Δείτε τις μαθητικές εργασίες **Δημιουργική γραφή 1922** **Εναλλακτικά:** Να πραγματοποιήσετε τη δραστηριότητα 4α και 4β, σ. 23 στο διδακτικό σενάριο **ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Χρήσεις της λογοτεχνίας στην Ιστορία**, που βρίσκεται αναρτημένο στο ιστολόγιο του Γυμνασίου Δροσιάς (**Λογοτεχνία - Ιστορία**).

8. Να διαβάσετε το **μυθιστόρημα** «Το νούμερο 31328», να το παρουσιάσετε στην τάξη και να καταγράψετε **ιστορικές πληροφορίες (φιλιαναγνωσία - το μυθιστόρημα ως γραπτή πηγή)**.
9. Να παρακολουθήσετε τη μεταφορά του **λογοτεχνικού έργου στον κινηματογράφο** με τίτλο **1922** και να γράψετε ποια συναισθήματα σας δημιουργεί η ταινία και ποιες ιστορικές πληροφορίες παρέχει το οπτικοακουστικό υλικό (**περιγραφή συναισθημάτων - ιστορικά στοιχεία**). **Εναλλακτικά:** Να συγκρίνετε αποσπάσματα του μυθιστορήματος με την κινηματογραφική τους μεταφορά. Υπάρχουν στοιχεία που προστίθενται ή παραλείπονται προκειμένου να εξυπηρετηθεί η κινηματογραφική αφήγηση;
10. Να δημιουργήσετε **βίντεο** με αφήγηση αποσπασμάτων από το μυθιστόρημα «Το νούμερο 31328» και οπτικοακουστικό υλικό σχετικό με τον μικρασιατικό πόλεμο (**λογοτεχνική αφήγηση - ιστορικό οπτικοακουστικό υλικό**).
11. Το **graphic novel** *Αϊβαλί*, του Solur είναι βασισμένο στο **μυθιστόρημα** «Το νούμερο 31328». Γράψτε τη γνώμη σας τεκμηριωμένα για το είδος που θα προτιμούσατε να αναγνώσετε (graphic novel ή μυθιστόρημα). Στη συνέχεια να κάνετε μια μικρή **ιστορική έρευνα** για το θέμα που πραγματεύονται τα σκίτσα που παρατίθενται παρακάτω. (**Λογοτεχνία - Ιστορία**).

Solup (2014), *Αϊβαλί*. Αθήνα: Κέδρος, σ. 104-104.

Τίτλος: Οδυσσέας Ελύτης, «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας», «Άξιον εστί»

(Β' Παγκόσμιος πόλεμος 1939-1945)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΟΜΑΔΑΣ:

.....

.....

.....

.....

.....

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Οδυσσέας Ελύτης γράφει έχοντας αφομοιώσει τα πιο ουσιώδη στοιχεία του υπερρεαλισμού. Τον Οκτώβριο του 1940 ο ποιητής (29 χρονών) επιστρατεύεται και μένει στο αλβανικό μέτωπο όλη τη διάρκεια του πολέμου. Η καινούργια αυτή δοκιμασία θα σφραγίσει την κατοπινή του εξέλιξη. Το 1945 δημοσιεύεται ένα μεγάλο ποίημα, καρπός υψηλής έμπνευσης, το **Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας**. (Πολίτης, Λ. 1985: 295). Ο πόλεμος του 1940 υπήρξε καταλυτική ιστορική εμπειρία, που διαμόρφωσε τις λογοτεχνικές αναζητήσεις της Γενιάς του '30. Το ατομικό βίωμα του Ελύτη συνδέεται με τη λογοτεχνική μετάπλαση της συμμετοχής του στο αλβανικό μέτωπο και το συγκεκριμένο έργο (**Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας**) και επηρέασε τη μετέπειτα δημιουργία του, **Το Άξιον Εστί**.

ΚΕΙΜΕΝΑ

[Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας](#)

ΣΤ

Ήταν γενναίο παιδί·
Με τα θαμπόχρυσα κουμπιά και το πιστόλι του,
Με τον αέρα του άντρα στην περπατηξιά,
Και με το κράνος του - γυαλιστερό σημάδι
(Φτάσανε τόσο εύκολα μες στο μυαλό
που δεν γνώρισε κακό ποτέ του)

Με τους στρατιώτες του ζερβά δεξιά
Και την εκδίκηση της αδικίας μπροστά του.

-Φωτιά στην άνομη, φωτιά!

Με το αίμα πάνω από τα φρύδια
Τα βουνά της Αλβανίας βροντήξανε
Ύστερα λιώσαν χιόνι να ξεπλύνουν
Το κορμί του, σιωπηλό ναυάγιο της αυγής
Και το στόμα του, μικρό πουλί ακελάηδιστο,
Και τα χέρια του, ανοιχτές πλατείες της ερημίας.
Βρόντηξαν τα βουνά της Αλβανίας
Δεν έκλαψαν.
Γιατί να κλάψουν;
Ήταν γενναίο παιδί!

Η πορεία προς το μέτωπο (Το Άξιον εστί - Οδυσσέας Ελύτης)

Ξημερώνοντας τ' Αγιαννιού, με την αύριο των Φώτων, λάβαμε τη διαταγή να κινησουμε πάλι μπροστά, για τα μέρη όπου δεν έχει καθημερινές και σκόλες. Έπρεπε, λέει, να πιάσουμε τις γραμμές που κρατούσανε ως τότε οι Αρτινοί, από Χιμάρα ως Τεπελένι. Λόγω που εκείνοι πολεμούσανε απ' την πρώτη μέρα, συνέχεια, κι είχαν μείνει σκεδόν οι μισοί και δεν αντέχανε άλλο.

Δώδεκα μέρες κιόλας είχαμε μεις πιο πίσω, στα χωριά. Κι απάνω που συνήθιζε τ' αυτί μας πάλι στα γλυκά τριξίματα της γης, και δειλά συλλαβίζαμε το γάβγισμα του σκύλου ή τον αχό της μακρινής καμπάνας, να που ήταν ανάγκη, λέει, να γυρίσουμε στο μόνο αχολόι που ξέραμε: στο αργό και στο βαρύ των κανονιών, στο ξερό και στο γρήγορο των πολυβόλων.

Νύχτα πάνω στη νύχτα βαδίζαμε ασταμάτητα, ένας πίσω απ' τον άλλο, ίδια τυφλοί. Με κόπο ξεκολλώντας το ποδάρι από τη λάσπη, όπου, φορές, εκαταβούλιαζε ίσαμε το γόνατο. Επειδή το πιο συχνά ψιχάλιζε στους δρόμους έξω, καθώς μες στην ψυχή μας. Και τις λίγες φορές όπου κάναμε στάση να ξεκουραστούμε, μήτε που αλλάζαμε κουβέντα, μονάχα σοβαροί και αμίλητοι, φέγγοντας μ' ένα μικρό δαδί, μία μία εμοιραζόμασταν τη σταφίδα. Ή φορές πάλι, αν ήταν βολετό, λύναμε βιαστικά τα ρούχα και ξυνόμασταν με λύσσα ώρες πολλές, όσο να τρέξουν τα αίματα. Τι μας είχε ανέβει η ψείρα ως το λαιμό, κι ήταν αυτό πιο κι απ' την κούραση ανυπόφερτο. Τέλος, κάποτε ακουγότανε στα σκοτεινά η σφυρίχτρα, σημάδι ότι κινούσαμε, και πάλι σαν τα ζα τραβούσαμε μπροστά να κερδίσουμε δρόμο, πριχού ξημερώσει και μας βάλουνε στόχο τ' αερόπλانا. Επειδή ο Θεός δεν κάτεχε από στόχους ή τέτοια, κι όπως το 'χε συνήθειο του, στην ίδια πάντοτε ώρα ξημέρωνε το φως.

Τότες, χωμένοι μες στις ρεματιές, γέρναμε το κεφάλι από το μέρος το βαρύ, όπου δε βγαίνουνε όνειρα. Και τα πουλιά μάς θύμωσαν, που δε δίναμε τάχα σημασία στα λόγια τους — ίσως και που ασκημίζαμε χωρίς αιτία την πλάση. Άλλης λογής εμείς χωριάτες, μ' άλλω λογιά ξινάρια και σιδερικά στα χέρια μας, που ξορκισμένα να 'ναι.

Δώδεκα μέρες κιάλας, είχαμε μεις πιο πίσω στα χωριά κοιτάξει σε κατρέφτη, ώρες πολλές, το γύρο του προσώπου μας. Κι απάνω που συνήθιζε ξανά το μάτι μας τα γνώριμα παλιά σημάδια, και δειλά συλλαβίζαμε το χείλο το γυμνό ή το χορτάτο από τον ύπνο μάγουλο, να που τη δεύτερη τη νύχτα σάμπως πάλι αλλάζαμε, την τρίτη ακόμη πιο πολύ, την ύστερη, την τέταρτη, πια φανερό, δεν ήμασταν οι ίδιοι. Μόνε σαν να πηγαίναμε μπουλούκι ανάκατο, θαρρούσες, απ' όλες τις γενιές και τις χρονιές, άλλοι των τωρινών καιρών κι άλλοι πολλά παλιών, που 'χαν λευκάνει απ' τα περίσσια γένια. Καπεταναίοι αγέλαστοι με το κεφαλοπάνι, και παπάδες θεριά, λοχιές του '97 ή του '12, μπαλτζήδες βλοσυροί πάνου απ' τον ώμο σειώντας το πελέκι, απελάτες και σκουταροφόροι, με το αίμα επάνω τους ακόμη Βουργάρων και Τούρκων. Όλοι μαζί, δίχως μιλιά, χρόνους αμέτρητους αγκομαχώντας πλάι πλάι, διαβαίναμε τις ράχες, τα φαράγγια, δίχως να λογαριάζουμε άλλο τίποτε. Γιατί, καθώς όταν βαρούν απανωτές αναποδιές τους ίδιους τους ανθρώπους πάντα, συνηθάν εκείνοι στο Κακό, τέλος του αλλάζουν όνομα, το λεν Γραμμένο ή Μοίρα — έτσι κι εμείς επροχωρούσαμε ίσια πάνου σ' αυτό που λέγαμε Κατάρρα, όπως θα λέγαμε Αντάρρα ή Σύγνεφο. Με κόπο ξεκολλώντας το ποδάρι από τη λάσπη, όπου, φορές, εκαταβούλιαζε ίσαμε το γόνατο. Επειδή, το πιο συχνά, ψιχάλιζε στους δρόμους έξω, καθώς μες στην ψυχή μας.

Κι ότι ήμασταν σιμά πολύ στα μέρη όπου δεν έχει καθημερινές και σκόλες, μήτε αρρώστους και γερούς, μήτε φτωχούς και πλούσιους, το καταλαβαίναμε. Γιατί κι ο βρόντος πέρα, κάτι σαν καταιγίδα πίσω απ' τα βουνά, δυνάμωνε ολοένα, τόσο που καθαρά στο τέλος να διαβάζουμε το αργό και το βαρύ των κανονιών, το ξερό και το γρήγορο των πολυβόλων. Ύστερα και γιατί, ολοένα πιο συχνά, τύχαινε τώρα ν' απαντούμε, απ' τ' άλλο μέρος να 'ρχονται, οι αργές οι συνοδείες με τους λαβωμένους. Όπου απιθώνανε χάμου τα φορεία οι νοσοκόμοι, με τον κόκκινο σταυρό στο περιβραχιόνιο, φτύνοντας μέσα στις παλάμες, και το μάτι τους άγριο για τσιγάρο. Κι οπού κατόπι σαν ακούγανε για πού τραβούσαμε, κουνούσαν το κεφάλι, αρχινώντας ιστορίες για σημεία και τέρατα. Όμως εμείς το μόνο που προσέχαμε ήταν εκείνες οι φωνές μέσα στα σκοτεινά, που ανέβαιναν, καυτές ακόμη από την πίσσα του βυθού ή το θειάφι. «Οι, όι, μάνα μου», «όι, όι, μάνα μου», και κάποτε, πιο σπάνια, ένα πνιχτό μουσούνισμα, ίδιο ροχαλητό, που 'λεγαν, όσοι ξέρανε, είναι αυτός ο ρόγχος του θανάτου.

Ήταν φορές που εσέρνανε μαζί τους κι αιχμαλώτους, μόλις πιασμένους λίγες ώρες πριν, στα ξαφνικά γιουρούσια που κάναν τα περίπολα. Βρωμούσανε κρασί τα χνότα τους, κι οι τσέπες τους γιομάτες κονσέρβα ή σοκολάτες. Όμως εμείς δεν είχαμε, ότι κομμένα τα γιοφύρια πίσω μας, και τα λίγα μουλάρια μας, κι εκείνα ανήμπορα μέσα στο χιόνι και στη γλιστράδα της λασπουριάς.

Τέλος, κάποια φορά, φανήκανε μακριά οι καπνοί που ανέβαιναν μεριές μεριές, κι οι πρώτες στον ορίζοντα κόκκινες, λαμπερές φωτοβολίδες.

Από τη συλλογή *Το Άξιον εστί* (1959)

Ελύτης, Οδυσσέας (2002). «Το Άξιον εστί», *Ποίηση*, Ίκαρος, Αθήνα: Ίκαρος, σ. 136-139.

Δραστηριότητες:

1. Αφού μελετήσετε το **συγκείμενο**, την [Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας](#) Α', Β', Γ' Γυμνασίου σ. 115-117, 121-123,139, τη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 47. σ. 130-131 το βιογραφικό σημείωμα από το [Εθνικό Κέντρο Βιβλίου](#), στην [Πύλη για την ελληνική γλώσσα](#) και στον [Π.Θ.Ε.Γ.](#) τις πληροφορίες για τον Ελύτη, να παρουσιάσετε το **ιστορικό πλαίσιο** από τα αποσπάσματα των δύο ποιημάτων «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας» και «Το Άξιον εστί» και τα **χωρία** που το επιβεβαιώνουν.
2. **α)** Ποιο **ρηματικό πρόσωπο** επιλέγεται στην αφήγηση από το απόσπασμα του ποιήματος «Το Άξιον εστί» και τι επιτυγχάνεται με τη συγκεκριμένη επιλογή; **β)** Ποια **συναισθήματα** σας δημιουργεί η τραγικότητα του γεγονότος στο απόσπασμα του ποιήματος «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας»;
3. Από ποιο **λογοτεχνικό ρεύμα** είναι επηρεασμένη η ποίηση του Ελύτη στο απόσπασμα του ποιήματος «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας»; Τεκμηριώστε την απάντησή σας με χωρία από το απόσπασμα. Να διαβάσετε πρώτα στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#) το λήμμα [Λογοτεχνική γενιά](#), σ. 105-107.
4. Να εντοπίσετε **στοιχεία μοντερνισμού** στο απόσπασμα από το «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας», που κατατάσσουν το ποίημα στη **νεωτερική ποίηση**.
5. **Ερμηνευτικό σχόλιο:** Και την εκδίκηση της αδικίας μπροστά του. Να σχολιάσετε τον στίχο, που σας δίνεται. Σε ποια αδικία αναφέρεται; Ποια είναι η δική σας άποψη; Να απαντήσετε σε 100 λέξεις.
6. **Δημιουργική γραφή:** Είσαι **ο στρατιώτης** και γράφεις **γράμμα** στην αγαπημένη σου ή είσαι **η αγαπημένη** του στρατιώτη και του γράφεις **γράμμα**. Κείμενο 150 λέξεων.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ (διαθεματικότητα)

7. Να μελετήσετε τη **συμμετοχή της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο πόλεμο** στη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 47, σ. 130-131 και να γράψετε ένα κείμενο **ιστορικής αφήγησης** (150 λέξεων), που να αφορά το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός με κειμενικό είδος της επιλογής σας (**κειμενικό είδος π.χ. αφήγηση πληροφοριοδότη – προφορική μαρτυρία, χειρόγραφο - γραπτή μαρτυρία**).

8. Να πραγματοποιήσετε τη δραστηριότητα 4α και 4β, σ. 32 στο διδακτικό σενάριο [ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Χρήσεις της λογοτεχνίας στην Ιστορία](#), που βρίσκεται αναρτημένο στο ιστολόγιο του Γυμνασίου Δροσιάς ([Λογοτεχνία - Ιστορία](#)).
9. Να παρακολουθήσετε την ταινία [Ουρανός](#) και να γράψετε ποια συναισθήματα σας δημιουργεί και ποιες ιστορικές πληροφορίες παρέχει το οπτικοακουστικό υλικό ([περιγραφή συναισθημάτων - ιστορικά στοιχεία](#)).
10. Το σκιασμένο απόσπασμα από «Το Άξιον εστί» αποτελεί γραπτή πηγή στο σχολικό βιβλίο [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 47, σ. 130. Να πραγματοποιήσετε τη δραστηριότητα 2 στη σ. 131 του παραπάνω σχολικού εγχειριδίου ([ποίηση - γραπτή πηγή για την Ιστορία](#)).
11. Να δημιουργήσετε βίντεο (οπτικοποιημένη ψηφιακή αφήγηση) με αποσπάσματα από τα ποιήματα του Ελύτη «Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας» και «Το Άξιον εστί», με φωτογραφίες από τον ελληνοϊταλικό πόλεμο και ανάλογη μουσική επένδυση Δείτε στο κανάλι του Γυμνασίου Δροσιάς στο [sch.gr](#) την [ΨΗΦΙΑΚΗ ΑΦΗΓΗΣΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ](#). ([λογοτεχνική αφήγηση - ιστορικό οπτικό υλικό](#)).

[Ψηφιακή αφήγηση με πιάνο](#)

Τίτλος: Γιάννης Ρίτσος, «Επιτάφιος», «Ρωμιοσύνη»

(Η δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου 1936,
Ελληνικός εμφύλιος πόλεμος 1946-1949)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΟΜΑΔΑΣ:

.....

.....

.....

.....

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Ο Γ. Ρίτσος το 1936, κρυφά από τη λογοκρισία της μεταξικής δικτατορίας, κυκλοφόρησε το πολύστιχο ποίημά του **Επιτάφιος**. Στο ποίημα αυτό κυριαρχεί ο θρήνος της μάνας ενός καπνεργάτη που σκοτώθηκε από την αστυνομία σε μια διαδήλωση στη Θεσσαλονίκη την ίδια χρονιά. Αντίτυπα του «Επιτάφιου» ρίχτηκαν στην πυρά από τη δικτατορία της 4ης Αυγούστου, μαζί με άλλα βιβλία, σε ειδική "τελετή" στους Στύλους του Ολυμπίου Διός.

Τα επόμενα χρόνια ο Ρίτσος συνεχίζει να γράφει, ενώ αναπτύσσει παράλληλα έντονη πολιτική δράση για την οποία εξορίζεται. Στον Εμφύλιο, εξορίζεται στη Λήμνο (1948), στη Μακρόνησο (1949), στον Αϊ-Στράτη (1950). Απελευθερώνεται το 1952. Μετά την επάνοδό του δημοσιεύει ένα πλήθος συλλογές, ένα από τα πιο γνωστά και αγαπητά έργα του είναι η [Ρωμιοσύνη](#), που δημοσιεύτηκε το 1954. Και στα ποιήματα που θα ακολουθήσουν, ο Ρίτσος θα παραμείνει ένας πολιτικός ή κοινωνικός ποιητής, ο οποίος πάντα θα ελπίζει πως θα δημιουργηθεί ένας καλύτερος κόσμος.

ΚΕΙΜΕΝΑ

[Επιτάφιος](#)

I

Γιε μου, σπλάχνο των σπλάχνων μου, καρδούλα της καρδιάς μου,
πουλάκι της φτωχειάς αυλής, ανθέ της ερημιάς μου,

Πώς κλείσαν τα ματάκια σου και δε θωρείς που κλαίω
και δε σαλεύεις, δε γροικάς τα που πικρά σου λέω;

Γιόκα μου, εσύ που γιάτρευες κάθε παράπονό μου,
που μάντευες τί πέρναγε κάτου απ' το τσίνορό μου,

Τώρα δε με παρηγοράς και δε μου βγάζεις άχνα
και δε μαντεύεις τις πληγές που τρώνε μου τα σπλάχνα;

Πουλί μου, εσύ που μου 'φερνες νεράκι στην παλάμη
πώς δε θωρείς που δέρνουμαι και τρέμω σαν καλάμι;

Στη στράτα εδώ καταμεσίς τ' άσπρα μαλλιά μου λύνω
και σου σκεπάζω της μορφής το μαραμένο κρίνο.

Φιλώ το παγωμένο σου χειλάκι που σωπαίνει
κ' είναι σα να μου θύμωσε και σφαλιγμένο μένει.

Δε μου μιλείς κ' η δόλια εγώ τον κόρφο, δες, ανοίγω
και στα βυζιά που βύζαξες τα νύχια, γιε μου, μπήγω.

Ρίτσος, Γιάννης (1979). *Ποιήματα 1930-1942*, τ. Α', (12η έκδ.), Αθήνα: Κέδρος, σ. 163.

[Ρωμιούνη \(μελοποίηση\)](#)

I

Αυτά τα δέντρα [δε βολεύονται](#) με λιγότερο ουρανό,
αυτές οι πέτρες δε βολεύονται κάτου απ' τα ξένα βήματα,
αυτά τα πρόσωπα δε βολεύονται παρά μόνο στον ήλιο,
αυτές οι καρδιές δε βολεύονται παρά μόνο στο δίκιο.

Ετούτο το τοπίο είναι σκληρό σαν τη σιωπή,
σφίγγει στον κόρφο του τα πυρωμένα του λιθάρια,
σφίγγει στο φως τις ορφανές ελιές του και τ' αμπέλια του,
σφίγγει τα δόντια. Δεν υπάρχει νερό. Μονάχα φως.
Ο δρόμος χάνεται στο φως κι ο ίσκιος της μάντρας είναι σίδηρο.

Μαρμάρωσαν τα δέντρα, τα ποτάμια κι οι φωνές μες στον ασβέστη του ήλιου.
Η ρίζα σκοντάφτει στο μάρμαρο. Τα σκονισμένα σκοίνα.
Το μουλάρι κι ο βράχος. Λαχανιάζουν. Δεν υπάρχει νερό.
[Όλοι διψάνε](#). Χρόνια τώρα. Όλοι μασάνε μια μπουκιά ουρανό
πάνου απ' την πίκρα τους.

Τα μάτια τους είναι κόκκινα απ' την αγρύπνια,

μια βαθιά χαρακιά σφηνωμένη ανάμεσα στα φρύδια τους
σαν ένα κυπαρίσσι ανάμεσα σε δυο βουνά το λιόγερμα.

Το χέρι τους είναι κολλημένο στο ντουφέκι
το ντουφέκι είναι συνέχεια του χεριού τους
το χέρι τους είναι συνέχεια της ψυχής τους —
20 έχουν στα χείλια τους απάνου το θυμό
κι έχουνε τον καημό βαθιά βαθιά στα μάτια τους
σαν ένα αστέρι [σε μια γούβα αλάτι](#).

Όταν σφίγγουν το χέρι, ο ήλιος είναι βέβαιος για τον κόσμο
όταν χαμογελάνε, [ένα μικρό χελιδόνι](#) φεύγει μέσ' απ' τα άγρια
γένια τους
[όταν κοιμούνται](#), δώδεκα άστρα πέφτουν απ' τις άδειες τσέπες τους
όταν σκοτώνονται, η ζωή τραβάει την ανηφόρα με σημαίες και με ταμπούρλα.

Τόσα χρόνια όλοι πεινάνε, όλοι διψάνε, όλοι σκοτώνονται
πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα,
έφαγε η κάψα τα χωράφια τους κι η αρμύρα πότισε τα σπίτια τους
ο αγέρας έριξε τις πόρτες τους και τις λίγες πασχαλιές της πλατείας
από τις τρύπες του πανωφοριού τους μπαινοβγαίνει ο θάνατος
η γλώσσα τους είναι συτφή σαν το κυπαρισσόμηλο
πέθαναν τα σκυλιά τους τυλιγμένα στον ίσκιο τους
η βροχή χτυπάει στα κόκαλά τους.

Πάνου στα καρπούλια πετρωμένοι [καπνίζουν τη σβουνιά](#) και τη νύχτα
βιγλίζοντας το μανιασμένο πέλαγο όπου βούλιαξε
το σπασμένο κατάρτι του φεγγαριού.

Το ψωμί σώθηκε, τα βόλια σώθηκαν,
γεμίζουν τώρα τα κανόνια τους μόνο με την καρδιά τους.

Τόσα χρόνια πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα
όλοι πεινάνε, όλοι σκοτώνονται και κανένας δεν πέθανε —
πάνου στα καρπούλια λάμπουνε τα μάτια τους,
μια μεγάλη σημαία, μια μεγάλη φωτιά κατακόκκινη
και κάθε αυγή χιλιάδες περιστέρια φεύγουν απ' τα χέρια τους
για τις τέσσερις πόρτες του ορίζοντα.

στ. 1. **δε βολεύονται**: δεν ικανοποιούνται, δεν μπορούν να ζήσουν.

στ. 13. **όλοι διψάνε**: κυριολεκτικά και μεταφορικά.

στ. 22. **σε μια γούβα αλάτι**: η εικόνα από τα παραθαλάσσια βράχια, όπου με την εξάτμιση του νερού συγκεντρώνεται αλάτι στα κοιλώματα.

στ. 24. **ένα μικρό χελιδόνι**: το χελιδόνι ως προάγγελος ανοίξεως και χαράς.

στ. 25. **όταν κοιμούνται...** ο στίχος αναφέρεται στα όνειρά τους για μια νέα κοσμογονία.

στ. 35. **καπνίζουν τη σβουνιά**: οι στεγνές σβουνιές, σε πολλά μέρη της Ελλάδας όπου δεν υπάρχουν ξύλα, χρησιμοποιούνται ως καύσιμη ύλη. Ο ποιητής επεκτείνει εδώ τη χρήση τους, για να δηλώσει τη στέρηση.

Ρίτσος, Γιάννης (1961). *Ποιήματα 1930-1960*, τ. Β', Αθήνα: Κέδρος.

Δραστηριότητες:

1. Αφού μελετήσετε το **συγκείμενο**, την [Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας](#) Α', Β', Γ' Γυμνασίου σ. 116-117, 123-124, 139, τη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 43. σ. 119-120 και [ΕΝΟΤ. 54](#), σ. 150-153, το βιογραφικό σημείωμα από το [Εθνικό Κέντρο Βιβλίου](#), στην [Πύλη για την ελληνική γλώσσα](#) και στον [ΠΟ.Θ.Ε.Γ.](#) τις πληροφορίες για τον Ρίτσο, να παρουσιάσετε το **ιστορικό πλαίσιο** στα αποσπάσματα των δύο ποιημάτων «Επιτάφιος» και «Ρωμιοσύνη» και τα **χωρία** που το επιβεβαιώνουν.

«Επιτάφιος». [Εξώφυλλο της πρώτης έκδοσης](#) (1936)

[Στη Μακρόνησο το 1950](#)

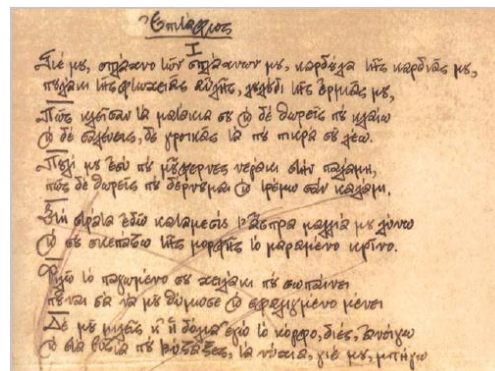
[πηγή: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου - Αφιέρωμα στον Γιάννη Ρίτσο].

2. Στο απόσπασμα από το ποίημα «Ρωμιοσύνη» να **επισημάνετε** χαρακτηριστικές **εικόνες** που απηχούν τον **υπερρεαλιστικό** τρόπο γραφής. Ποια **ιστορικά γεγονότα** παρουσιάζουν; Να διαβάσετε πρώτα στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#) το λήμμα [Λογοτεχνική γενιά](#), σ. 105-107.
3. Να συγκρίνεται τα δύο που σας δίνονται ως προς τον **στίχο** και γενικά τη μορφή τους. Να γράψετε τα συμπεράσματά σας τεκμηριωμένα για το **είδος της ποίησης** στο οποίο ανήκει το καθένα.
4. Με ποια **σχήματα λόγου** δηλώνεται ο πόνος της μάνας στο απόσπασμα από το ποίημα «Επιτάφιος»; Αιτιολογήστε την απάντησή σας με φράσεις του κειμένου και εξηγήστε τον **λειτουργικό ρόλο** των σχημάτων λόγου στο ποίημα.
5. **Ερμηνευτικό σχόλιο:** Να παρουσιάσετε το βασικό θέμα της τελευταίας στροφής. Είναι δίκαιος ο αγώνας των συγκεκριμένων ανθρώπων; Να γράψετε την άποψή σας τεκμηριωμένη σε 100 λέξεις. **Εναλλακτικά:** Να σχολιάσετε τον στίχο όλοι σκοτώνονται και κανένας δεν πέθανε σε ένα κείμενο 100 λέξεων.
6. **Δημιουργική γραφή:** Είσαι **εξόριστος/η** την περίοδο του εμφυλίου πολέμου και στο στρατόπεδο της εξορίας γράφεις **ημερολόγιο**. Κείμενο 150 λέξεων.

7. Να μελετήσετε τις αιματηρές διαδηλώσεις της Θεσσαλονίκης τον Μάιο του 1936 και τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο (1946-1949) στη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ΄ Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 43. σ. 119-120 και [ΕΝΟΤ. 54](#), σ. 150-153 και να γράψετε ένα κείμενο ιστορικής αφήγησης (150 λέξεων), που να αφορά το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός με κειμενικό είδος της επιλογής σας (**κειμενικό είδος π.χ. αφήγηση πληροφοριοδότη - προφορική μαρτυρία, χειρόγραφο - γραπτή μαρτυρία**).
8. Να παρακολουθήσετε την ταινία [Μέρες του '36](#) του Θ. Αγγελόπουλου και το ντοκιμαντέρ της ΕΡΤ [Μάης '36, τα γεγονότα στη Θεσσαλονίκη](#) και να συσχετίσετε τα ιστορικά γεγονότα του οπτικοακουστικού υλικού με το ποίημα του Ρίτσου «Επιτάφιος» (**ιστορικό οπτικοακουστικό υλικό και προφορικές μαρτυρίες - λογοτεχνία**).
9. Να ακούσετε **μελοποιημένο το ποίημα** του Ρίτσου [«Επιτάφιος»](#), όπως προτείνεται στη διαθεματική δραστηριότητα του σχολικού βιβλίου Ιστορίας, σ. 120. Ποια **συναίσθημα** σας δημιουργεί; Πώς συνδέεται ο Ρίτσος με το **ιστορικό γεγονός** του ποιήματος; (**Λογοτεχνία - Ιστορία**).
10. Μεγάλο μέρος της [«Ρωμιούσνης»](#) έχει μελοποιηθεί από τον Μίκη Θεοδωράκη. Ακούστε το τραγούδι και εξηγήστε τη μεγάλη απήχηση του στο ευρύ κοινό. (**Λογοτεχνία - Ιστορία**).
11. Να δημιουργήσετε **βίντεο** με αποσπάσματα από το ποίημα του Ρίτσου «Ρωμιούσνη» χρησιμοποιώντας φωτογραφικό και άλλο υλικό από τον σύνδεσμο [Μακρόνησος ψηφιακό μουσείο](#) και το ιστορικό ντοκιμαντέρ [Ιστορικοί Περίπατοι «Μακρόνησος, ένα νοσηρό πείραμα 1947 – 1950»](#). (**Λογοτεχνία - Ιστορία**).

[«Μάνα με παιδί»](#) (1963), Α. Τάσος, Ξυλογραφία.

[Χειρόγραφο](#) του Γιάννη Ρίτσου από την ποιητική σύνθεση *Επιτάφιος*

Τίτλος: Γιώργος Σεφέρης, «Επί Ασπαλάθων...»

(Η απριλιανή δικτατορία 1967-1974)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΑ ΟΜΑΔΑΣ:

.....

.....

.....

.....

ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό σημείωμα

Η ποίηση του Σεφέρη επηρεάζεται από το κίνημα του μοντερνισμού και το ρεύμα του συμβολισμού. Ο απαισιόδοξος τόνος, η μελαγχολική διάθεση την οποία κάποιοι μελετητές ονόμασαν καημό και η συσχέτιση του μυθολογικού και ιστορικού παρελθόντος με το παρόν του Ελληνισμού παραμένουν τα σταθερά σημεία αναφοράς στο έργο του. Για τον Γιώργο Σεφέρη σταθερή φροντίδα υπήρξε η σπουδή της γλώσσας. «Η ποίηση του Σεφέρη δεν είναι βέβαια χαρούμενη· είναι απαισιόδοξη και μελαγχολική. Έχει τη θλίψη του ανθρώπου που συλλογίζεται πάνω στα ανθρώπινα, κι ακόμα του Έλληνα με το κατακάθι της πίκρας από τη σκλαβιά και τις εθνικές περιπέτειες» (Πολίτης 1985: 288).

«Επί Ασπαλάθων» είναι το τελευταίο ποίημα του Σεφέρη και δημοσιεύτηκε στο Βήμα (23-9-71) τρεις μέρες μετά το θάνατό του στην περίοδο της δικτατορίας. Το ποίημα βασίζεται σε μια περικοπή του Πλάτωνα (Πολιτεία 614 κ.ε.) που αναφέρεται στη μεταθανάτια τιμωρία των αδίκων και ιδιαίτερα του Αρδιαίου. Ο Αρδιαίος, τύραννος σε μια πόλη της Παμφυλίας, ανάμεσα σε άλλες ανόσιες πράξεις είχε σκοτώσει τον πατέρα του και τον μεγαλύτερο αδερφό του. Γι' αυτό και η τιμωρία του, καθώς και άλλων τυράννων, στον άλλο κόσμο στάθηκε φοβερή.

Ο Γιώργος Σεφέρης στα πρώτα χρόνια της δικτατορίας είχε επιλέξει τη σιωπή και την άρνηση να δημοσιεύσει δουλειά του στην Ελλάδα. Στις 28 Μαρτίου του 1969, δυο χρόνια πριν τον θάνατό του, αποφασίζει να μιλήσει για πρώτη φορά δημόσια και να καταγγείλει τη Δικτατορία. Η δήλωσή του στο BBC έκανε τεράστια αίσθηση στην Ελλάδα και το εξωτερικό και έδωσε δύναμη και ελπίδα στο αντιδικτατορικό κίνημα.

ΚΕΙΜΕΝΑ

« Επί Ασπαλάθων... »

Ήταν ωραίο το Σούνιο τη μέρα εκείνη του Ευαγγελισμού
πάλι με την άνοιξη.
Λιγοστά πράσινα φύλλα γύρω στις σκουριασμένες πέτρες
το κόκκινο χρώμα κι ασπάλαθοι
δείχνοντας έτοιμα τα μεγάλα τους βελόνια
και τους κίτρινους ανθούς.
Απόμακρα οι αρχαίες κολόνες, χορδές μιας άρπας αντηχούν ακόμη...
Γαλήνη.

- Τι μπορεί να μου θύμισε τον Αρδιαίο εκείνον;
Μια λέξη στον Πλάτωνα θαρρώ, χαμένη στου μυαλού τ' αυλάκια
τ' όνομα του κίτρινου θάμνου
δεν άλλαξε από εκείνους τους καιρούς.
Το βράδυ βρήκα την περικοπή:
«Τον έδεσαν χειροπόδαρα» μας λέει
«τον έριξαν χάμω και τον έγδαραν
τον έσυραν παράμερα τον καταξέσκισαν
απάνω στους αγκαθερούς ασπάλαθους
και πήγαν και τον πέταξαν στον Τάρταρο, κουρέλι».

Έτσι στον κάτω κόσμο πλέρωνε τα κρίματά του
ο Παμφύλιος Αρδιαίος ο πανάθλιος Τύραννος.

31 του Μάρτη 1971

ασπάλαθοι: θάμνοι με μεγάλα αγκάθια και κίτρινα λουλούδια.
στου μυαλού τ' αυλάκια: στη μνήμη.
περικοπή: εννοεί το χωρίο 616 της *Πολιτείας*.

Δήλωση στο BBC

Πάει καιρός που πήρα την απόφαση να κρατηθώ έξω από τα πολιτικά του τόπου.
Προσπάθησα άλλοτε να το εξηγήσω. Αυτό δε σημαίνει διόλου πως μου είναι
αδιάφορη η πολιτική ζωή μας.

Έτσι, από τα χρόνια εκείνα, ως τώρα τελευταία, έπαψα κατά κανόνα να αγγίζω τέτοια
θέματα. εξάλλου τα όσα δημοσίεψα ως τις αρχές του 1967 και η κατοπινή στάση μου
– δεν έχω δημοσιέψει τίποτα στην Ελλάδα από τότε που φιμώθηκε η ελευθερία –
έδειχναν, μου φαίνεται, αρκετά καθαρά τη σκέψη μου.

Μολαταύτα, μήνες τώρα, αισθάνομαι μέσα μου και γύρω μου, ολοένα πιο επιτακτικά, το χρέος να πω ένα λόγο για τη σημερινή κατάστασή μας. Με όλη τη δυνατή συντομία, να τι θα έλεγα:

Κλείνουν δυο χρόνια που μας έχει επιβληθεί ένα καθεστώς ολωσδιόλου αντίθετο με τα ιδεώδη για τα οποία πολέμησε ο κόσμος μας και τόσο περιλάμπρα ο λαός μας στον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο. Είναι μια κατάσταση υποχρεωτικής νάρκης, όπου όσες πνευματικές αξίες κατορθώσαμε να κρατήσουμε ζωντανές, με πόνους και με κόπους, πάνε κι αυτές να καταποντιστούν μέσα στα ελώδη στεκούμενα νερά. Δε θα μου ήταν δύσκολο να καταλάβω πως τέτοιες ζημιές δε λογαριάζουν πάρα πολύ για ορισμένους ανθρώπους. Δυστυχώς δεν πρόκειται μόνον γι' αυτό τον κίνδυνο. Όλοι πια το διδάχτηκαν και το ξέρουν πως στις δικτατορικές καταστάσεις η αρχή μπορεί να μοιάζει εύκολη, όμως η τραγωδία περιμένει αναπότρεπτη στο τέλος. Το δράμα αυτού του τέλους μας βασανίζει, συνειδητά ή ασυνείδητα, όπως στους παμπάλαιους χορούς του Αισχύλου. Όσο μένει η ανωμαλία, τόσο προχωρεί το κακό.

Είμαι ένας άνθρωπος χωρίς κανένα απολύτως πολιτικό δεσμό και, μπορώ να το πω, μιλώ χωρίς φόβο και χωρίς πάθος. Βλέπω μπροστά μου τον γκρεμό όπου μας οδηγεί η καταπίεση που κάλυψε τον τόπο. Αυτή η ανωμαλία πρέπει να σταματήσει. Είναι εθνική επιταγή.

Τώρα ξαναγυρίζω στη σιωπή μου. Παρακαλώ το Θεό να μη με φέρει άλλη φορά σε παρόμοια ανάγκη να ξαναμιλήσω.

28 Μαρτίου 1969

Σεφέρης, Γιώργος (1971). *Νέα κείμενα 2*, Αθήνα: Κέδρος.

Δραστηριότητες:

1. Αφού μελετήσετε το **συγκείμενο**, την [Ιστορία Νεοελληνικής Λογοτεχνίας](#) Α', Β', Γ' Γυμνασίου σ. 115-120, τη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 64. σ. 179-181, το βιογραφικό σημείωμα από το [Εθνικό Κέντρο Βιβλίου](#), στην [Πύλη για την ελληνική γλώσσα](#) και στον [Π.Ο.Θ.Ε.Γ.](#) τις πληροφορίες για τον Σεφέρη, να παρουσιάσετε το **ιστορικό πλαίσιο** στο ποίημα «Επί Ασπαλάθων...», στη «Δήλωση» (ενάντια στη χούντα) και τα **χωρία** που το επιβεβαιώνουν.
2. **α)** Να βρείτε τους **συμβολισμούς** στο ποίημα «Επί Ασπαλάθων...» και τη σύνδεσή τους με την εποχή που γράφτηκε. **β)** «Αν στην πρώτη στροφή συσχετίσετε «τα πράσινα φύλλα» που παρουσιάζονται «λιγοστά», «τις πέτρες» που εμφανίζονται «σκουριασμένες» και τους «ασπάλαθους» που δείχνουν «έτοιμα τα μεγάλα τους βελόνια» τι υποθέσεις κάνετε για τη σημασία της λέξης «Γαλήνη»; ([ΠΣ Νέα Ελληνικά Γ' ΓΕΛ](#), σ. 45).
3. Να γράψετε τρία χαρακτηριστικά της μορφής, που αποδεικνύουν ότι το ποίημα «Επί Ασπαλάθων...» ανήκει στη **νεωτερική/μοντέρνα ποίηση**. Αιτιολογήστε την απάντησή

σας με αναφορές στο ποίημα. Να διαβάσετε πρώτα στο [Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων](#) το λήμμα [Λογοτεχνική γενιά](#), σ. 105-107.

4. Να διαβάσετε τη «**Δήλωση**» του Σεφέρη και χρησιμοποιώντας τη ως **παράλληλο κείμενο** στο ποίημα «**Επί Ασπαλάθων...**» να γράψετε ομοιότητες που αφορούν το περιεχόμενο.
5. **Ερμηνευτικό σχόλιο:** Ποιο θέμα θέτει το ποίημα «**Επί Ασπαλάθων...**» στους δύο τελευταίους στίχους; Να σχολιάσετε τους δύο στίχους. Να αναπτύξετε την απάντησή σας σε ένα κείμενο 100 λέξεων.
6. **Δημιουργική γραφή:** Να γράψετε ένα κείμενο 150-200 λέξεις με **κειμενικό είδος** της επιλογής σας με **θέμα τη δικτατορία 1967-1974 στην Ελλάδα**. Δείτε μαθητικές εργασίες δημιουργικής γραφής στο [ιστολόγιο](#) του Γυμνασίου Δροσιάς στον σύνδεσμο [Δημιουργική γραφή και αφίσες](#).

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ (διαθεματικότητα)

7. Να μελετήσετε τη **δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967 (1967-1974)** στη [Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία](#) Γ' Γυμνασίου ΕΝΟΤ. 55. σ. 154-156, πηγές και προφορικές μαρτυρίες από τα ΦΕ του διδακτικού σεναρίου [ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ](#), που βρίσκονται αναρτημένα στο [ιστολόγιο](#) του Γυμνασίου Δροσιάς και να γράψετε ένα κείμενο **ιστορικής αφήγησης** (150 λέξεων), που να αφορά το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός με **κειμενικό είδος της επιλογής σας (κειμενικό είδος π.χ. αφήγηση πληροφοριοδότη – προφορική μαρτυρία, χειρόγραφο - γραπτή μαρτυρία)**.
8. Να παρακολουθήσετε το **δραματοποιημένο ντοκιμαντέρ [Γράμματα στο μέλλον](#)** της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης και να συσχετίσετε τα ιστορικά γεγονότα του οπτικοακουστικού υλικού με το **ποίημα** του Σεφέρη «**Επί Ασπαλάθων...**» (**ιστορικό οπτικό υλικό - λογοτεχνία**).
9. Να διαβάσετε τα ποιήματα του Αλέκου Παναγούλη στα ΦΕ του διδακτικού σεναρίου [ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ](#), σ. 16. Ποια σχέση έχουν οι **τύραννοι** στο ποίημα του Σεφέρη «**Επί Ασπαλάθων...**» και στο ποίημα του Παναγούλη «**Το πρώτο θύμα**»; Πώς σχετίζονται οι τύραννοι με τα **ιστορικά γεγονότα**; (**Λογοτεχνία - Ιστορία**).
10. **α)** Ποια είναι η **συναισθηματική κατάσταση** του Παναγούλη, όπως αυτή διαφαίνεται στα ποιήματα «**Υπόσχεση**», και «**Η διεύθυνσή μου**» ([εδώ](#), σ.16) και ποια του Σεφέρη στο ποίημα «**Επί Ασπαλάθων...**»
β) Πώς συνδέεται ο Παναγούλης με τη δικτατορική περίοδο 1967-1974) και πώς ο Σεφέρης; Ποιες ήταν οι ενέργειες του καθενός; (**Λογοτεχνία - Ιστορία**).

11. Να βιντεοσκοπήσετε την αφήγηση του ποιήματος «Επί Ασπαλάθων...» από μαθητή/τρια με συνοδεία πιάνου ή κιθάρας. Ζωντανά να τη συμπεριλάβετε στη σχολική γιορτή για την επέτειο του Πολυτεχνείου. Δείτε ενδεικτικά [εδώ](#).

ΕΥΗ ΣΥΡΙΓΓΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΡΟΣΙΑΣ

Βιβλιογραφία

- Βενέζης, Ηλίας** (2015). *Το νούμερο 31328*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».
- Ελύτης, Οδυσσέας**, *Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας*. Ανακτήθηκε από: http://www.snhell.gr/anthology/content.asp?id=503&author_id=9 (προσπελάστηκε Οκτώβριος 2019).
- Ελύτης, Οδυσσέας** (2008). «Το Άξιον εστί», *Ποίηση*, Ίκαρος, Αθήνα: Ίκαρος. **Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου**, ΟΕΔΒ.
- Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων**, ΟΕΔΒ.
- Μυριβήλης, Στρατής** (2014). *Η ζωή εν τάφω*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, σ. 158-160.
- Πολίτης, Λίνος** (1985), *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, Αθήνα: ΜΙΕΤ.
- ΠΣ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ:ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ, Γ΄ ΤΑΞΗ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ** (2019). Ανακτήθηκε από http://iep.edu.gr/images/IEP/GENERAL/Deltia_Typou/2019/Program_spoudon_G_GEL/%CE%A0%CE%A3_%CE%9D%CE%95%CE%93-%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%A7%CE%9D%CE%99%CE%91_%CE%93_%CE%93%CE%95%CE%9B.pdf (προσπελάστηκε Νοέμβριος 2019).
- Ρίτσος, Γιάννης** (1961). *Ποιήματα 1930-1960*, τ. Β΄, Αθήνα: Κέδρος.
- Ρίτσος, Γιάννης** (1979). *Ποιήματα 1930-1942*, τ. Α΄, 12η έκδ.), Αθήνα: Κέδρος.
- Σεφέρης, Γιώργος** (1971). *Νέα κείμενα 2*, Αθήνα: Κέδρος.
- Σεφέρης, Γιώργος**, «Έπι Ασπαλάθων...» Ανακτήθηκε από: http://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=1&text_id=3307 (προσπελάστηκε Νοέμβριος 2019).
- Solup** (2014), *Αϊβαλί*, Αθήνα: Κέδρος.

Ακουστικό υλικό

- [Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο ανθυπολοχαγό της Αλβανίας](#)
- [Η πορεία προς το μέτωπο](#)
- [Ψηφιακή αφήγηση με πιάνο](#)
- [«Επιτάφιος»](#)
- [«Ρωμιοσύνη»](#)
- [Δήλωση](#) στο BBC

Οπτικοακουστικό υλικό

- [\(ΕΡΤ-WEBTV\) Επεισόδιο 16](#)
- [1922](#)
- [Μέρες του '36](#)

[Μάης '36, τα γεγονότα στη Θεσσαλονίκη](#)
[Ιστορικοί Περίπατοι «Μακρόνησος, ένα νοσηρό πείραμα 1947 – 1950».](#)

[Ουρανός](#)

[Γράμματα στο μέλλον](#)

[Το κανάλι του Γυμνασίου Δροσιάς στο sch. gr](#)

Διαδικτυακοί πόροι

[Η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#)

[Διαδραστικά σχολικά βιβλία](#)

[Διδακτική πρόταση ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ](#)

[Ιστολόγιο Γυμνασίου Δροσιάς](#)

[Εθνικό Κέντρο βιβλίου](#)

[Εκπαιδευτικό σενάριο ΔΗΜΟΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Χρήσεις της Λογοτεχνίας
στην Ιστορία](#)

[Εκπαιδευτικό σενάριο ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Οι πρόσφυγες του 1922](#)

[Εκπαιδευτικό σενάριο ΤΟΠΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ](#)

[Μακρόνησος ψηφιακό μουσείο](#)

[ΠΟ.Θ.Ε.Γ.: Πολιτιστικός Θησαυρός της Ελληνικής Γλώσσας](#)

[Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού](#)

[Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα - Ανεμόσκαλα](#)

Ο καλλιτέχνης επηρεάζεται και ταυτόχρονα
επηρεάζει την εποχή του και τον κόσμο του.

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ